

**UCHWAŁA NR XXXVII/381/22
RADY MIEJSKIEJ W MICHAŁOWIE**

z dnia 30 września 2022 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy
w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005, 1079, 1561) oraz art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249) Rada Miejska w Michałowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Michałowa.

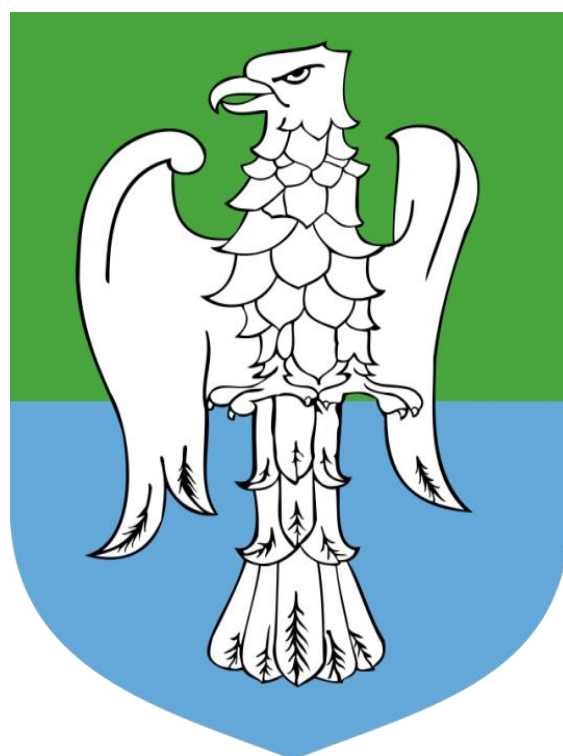
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2023 roku.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Michałowie

Maria Bożena Ancipiuk

Załącznik do uchwały Nr XXXVII/381/22
Rady Miejskiej w Michałowie
z dnia 30 września 2022 r.

**PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE MICHAŁOWO
NA LATA 2023-2028**

Wykaz skrótów:

GB – Gminna Biblioteka

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GOK – Gminny Dom Kultury

KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

MGOPS – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

MOSiR – Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji

NGO (ang. *non-government organization*) – organizacja pozarządowa

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PK – Punkt Konsultacyjny

PP – Posterunek Policji

pp. – punkt procentowy

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

UM – Urząd Miejski

ZI – Zespół Interdyscyplinarny

SPIS TREŚCI

PRZEMOC W RODZINIE.....	3
DEFINICJA PRZEMOCY.....	3
RODZAJE PRZEMOCY.....	5
SKALA PRZEMOCY W ŚWIETLE BADAŃ OGÓLNOPOLSKICH	6
UZASADNIENIE WPROWADZENIA PROGRAMU	7
PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PROGRAMU	8
CHARAKTERYSTYKA GMINY MICHAŁOWO	10
ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY MICHAŁOWO	14
DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE GMINY MICHAŁOWO.....	18
ANALIZA DANYCH ZASTANYCH	18
ANALIZA BADAŃ SPOŁECZNYCH	20
CELE, ZADANIA I REALIZATORZY PROGRAMU	23
ADRESACI PROGRAMU	30
PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU	30
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	31
EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU.....	31
WSKAŹNIKI MONITORINGOWE	32
WNIOSKI I PODSUMOWANIE	33
SPIS RYSUNKÓW, TABEL I WYKRESÓW	35
SPIS RYSUNKÓW	35
SPIS WYKRESÓW	35
SPIS TABEL.....	35

PRZEMOC W RODZINIE

DEFINICJA PRZEMOCY

Przemoc w rodzinie jest problemem złożonym i ma wiele definicji. Powszechnie traktowana jest jako akt godzący w osobistą wolność jednostki prowadzący do jej fizycznej, a także psychicznej szkody. Zgodnie z art. 12 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r., poz. 1249), przemoc w rodzinie to *„jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne osób dotkniętych przemocą”*.

W odniesieniu do zachowań przemocowych w rodzinie zwraca się uwagę na cztery cechy charakterystyczne, które są ze sobą ściśle powiązane, występują jednocześnie i stanowią istotę problemu. Pierwszą jest intencjonalność, co oznacza, że postępowanie sprawcy nie jest przypadkowe, ma charakter świadomego i zamierzonego działania. Drugim równoległym mechanizmem jest wykorzystanie przez sprawcę nierównowagi sił fizycznych, psychicznych, ekonomicznych do wymuszenia na osobie bliskiej pożądanego zachowania. Trzecia cecha to uderzenie w dobro drugiej osoby, naruszenie jej wolności osobistej i godzenie w jej podstawowe prawa. Ostatnia cecha to spowodowanie konkretnej szkody psychicznej bądź fizycznej, zadanie bólu i cierpienia.

Osobami doznającymi przemocy w rodzinie najczęściej są kobiety i dzieci¹, dotyczy ona jednak również mężczyzn oraz osób w podeszłym wieku. Przemoc wobec osób starszych, definiowana jest jako pojedyncze lub powtarzające się działanie lub brak odpowiedniego działania, które występuje w jakiegokolwiek relacji, gdzie oczekuje się zaufania. Przemoc ta może przybierać różne formy, takie jak: przemoc fizyczna, przemoc psychiczna, seksualna, finansowa, a także kształt intencjonalnego oraz nieintencjonalnego zaniedbania². Ponadto może dochodzić do innego rodzaju przemocy, a mianowicie do dyskryminacji. Może ona przybierać formę działań świadomych lub nieświadomych. Ofiarami takich poczynań padają

¹<https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

² A. Staręga, Przemoc wobec osób starszych. Czasopismo Niebieska linia, Instytut Psychologii i Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Przemoc, 2003.

również osoby starsze, które ze względu na swój wiek są dyskryminowane na rynku pracy, w doborze ofert rozrywkowych i rekreacyjnych³.

Wśród osób doznających przemocy może występować wyuczona bezradność, którą określa się jako syndrom zaburzeń poznawczych, motywacyjnych i emocjonalnych powstałych na skutek doświadczania przez jednostkę sytuacji braku kontroli. Dane zjawisko prowadzi najczęściej do braku motywacji zmiany danej sytuacji, przez co praca z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie jest niezwykle trudna i czasochłonna⁴. Wyuczona bezradność prowadzi do pojawienia się trzech rodzajów deficytów:

- motywacyjnego polegającego na zmniejszeniu motywacji do emitowania nowych działań dowolnych, czego wskaźnikiem jest m.in. dłuższy czas latencji,
- poznawczego polegającego na zaburzeniu w dostrzeganiu zależności pomiędzy reakcją a wzmocnieniem. Jeżeli jednostka nawet przypadkowo emituje zachowanie, które przynosi jej wzmocnienie, to ma trudności w dostrzeżeniu związku pomiędzy emitowanym zachowaniem, a wzmocnieniem,
- emocjonalnego, czyli pojawienia się lęku oraz uczuć związanych z przygnębieniem i depresją⁵.

Osoby doznające przemocy nierzadko charakteryzuje niskie poczucie własnej wartości, winy oraz wstydu, co jest efektem poniżania, upokarzania i ciągłego krytykowania. To wszystko powoduje, że osoby te nabierają przekonania, iż są bez wartości, tracą dla siebie szacunek, wiarę we własne możliwości oraz zanika u nich poczucie bezpieczeństwa i zaufanie do siebie samego. Mają skrajnie niską samoocenę, czują złość i urazę, nie widzą też możliwości wyjścia z takiej sytuacji. Dopatrują się winy w sobie, a świat postrzegają jako wrogi i niepojęty.

Przemoc w rodzinie dotyczy również rodzin uwikłanych w problem uzależnień. Uzależnienie przynajmniej jednego członka rodziny ma niekorzystny wpływ na funkcjonowanie pozostałych jej członków. Wynika to między innymi z atmosfery panującej w środowisku rodzinnym, a także zaburzonych relacji między członkami rodziny z problemem alkoholowym, narkotykowym lub innym. Stan chronicznego napięcia i stresu wpływa

³ E. Sygit, R. Ossowski, Przemoc wobec osób starszych ze względu na ich wiek, płeć i wykształcenie, *Gerontologia Polska*, tom 16, nr 3, 163–168.

⁴ M. Kofta, G. Sędek, Wyuczona bezradność. Podejście informacyjne, [w:] M. Kofta, *Psychologia aktywności: zaangażowanie, sprawstwo, bezradność*, Wydawnictwo Nakom, Poznań, 1993.

⁵ T. Jarmakowski, Styl atrybucji, poczucie kontroli i płeć a podatność na powstawanie syndromu wyuczonej bezradności, *FOLIA PSYCHOLOGICA* 13, 2009, s. 55-73.

destrukcyjnie nie tylko na funkcjonowanie w życiu codziennym osób dorosłych, ale stanowi zagrożenie dla prawidłowego rozwoju dziecka. Nieprzewidywalność wydarzeń i trwanie w ciągłej niepewności wywołuje u niego poczucie braku stabilności oraz bezpieczeństwa.

RODZAJE PRZEMOCY

Wyróżnić można następujące formy przemocy:

- 1. Fizyczną** – jest to naruszenie nietykalności fizycznej, celowe uszkodzenie ciała, zadanie bólu bądź groźba uszkodzenia ciała. Jej skutki mogą być przeróżne, np. złamania, siniaki, poparzenia, itp. Powodowana jest poprzez np. kopanie, parzenie, duszenie, popychanie, policzkowanie, użycie broni.
- 2. Psychiczną** – przemoc psychiczna oznacza powtarzające się poniżanie i ośmieszanie, manipulowanie dla własnych celów, wciąganie w konflikty, brak właściwego wsparcia, np. wyśmiewanie poglądów religijnych, pochodzenia, narzucanie własnych przekonań, karanie przez odmowę zainteresowania, uczuć czy szacunku, odrzucenie, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna, czyli kontrolowanie i zakazywanie bądź ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, stosowanie gróźb, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie).
- 3. Seksualną** – jako przykłady tego rodzaju przemocy wymienia się: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych itp.
- 4. Ekonomiczną** – opisywana jest zazwyczaj jako używanie pieniędzy lub innych wartości materialnych do zaspokojenia potrzeb władzy i kontroli przez sprawcę. Podporządkowanie materialne partnerki/partnera bądź innych osób w rodzinie sprawia, iż czują się one uzależnione od dochodów bądź majątku sprawcy albo stają się odpowiedzialne za utrzymanie rodziny. Pieniądze czy wartości materialne są używane zatem jako instrument, narzędzie do budowania jawnej lub ukrytej dominującej pozycji w rodzinie i stają się swojego rodzaju kartą przetargową.
- 5. Zaniedbanie** – nazywane jest ukrytą formą przemocy. Zaniedbywaniem jest niezaspokajanie podstawowych potrzeb biologicznych i psychicznych dzieci. Może ono się zacząć już w okresie życia płodowego, kiedy matka prowadzi niehigieniczny tryb życia.

Zaniedbywanie ma także miejsce wówczas, gdy dziecko ma zaspokojone potrzeby o charakterze biologicznym, ale nie ma zagwarantowanej prawidłowej stymulacji poznawczej. Skrajnym przypadkiem zaniedbania jest wzrastające w ostatnich latach porzucenie dziecka z narażeniem go na utratę zdrowia, a nawet życia⁶.

SKALA PRZEMOCY W ŚWIETLE BADAŃ OGÓLNOPOLSKICH

Realizowane na przestrzeni lat badania i prowadzone statystyki pokazują, że problem przemocy w rodzinie dotyka rocznie dziesiątki tysięcy osób. Warto przy tym pamiętać, że jest to bardzo wrażliwy temat i ludzie nierzadko boją się lub wstydzą przyznać, że dotyczy ich bezpośrednio. Jak wynika z danych statystycznych odnoszących się do przemocy w rodzinie gromadzonych przez Policję, w 2020 roku ogólna liczba osób doznających przemocy kształtowała się na poziomie 85 575. O skali problemu przemocy świadczą również badania przeprowadzone w 2014 roku na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (obecnie Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej) w ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Wynika z nich, że co trzeci respondent zna osobiście w swoim otoczeniu/sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszał lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy wobec kobiet. Przypadki przemocy wobec mężczyzn zna natomiast co piąty ankietowany. Z deklaracji osób biorących udział w badaniu wynika, że odsetek osób doświadczających przemocy w ciągu całego swojego życia kształtował się na poziomie 24,7%. Przemoc w rodzinie stanowi jeden z głównych problemów współczesnych państw na całym świecie. Przeciwdziałanie temu zjawisku powinno zajmować więc priorytetowe miejsce wśród zadań realizowanych zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym.

Wyniki badań ogólnopolskich dotyczące krzywdzenia dzieci są niepokojące: siedmiu na dziesięciu nastolatków w wieku 11-17 lat doświadczyło w swoim życiu przynajmniej jednej z siedmiu kategorii krzywdzenia, przemocy ze strony bliskich dorosłych doświadczyło 41%, a świadkami przemocy domowej było 15% badanych uczniów. Doświadczenie przemocy w rodzinie niesie za sobą poważne konsekwencje zarówno w okresie dorastania jak i w dorosłym życiu, a dodatkowo zachowania przemocowe mogą zostać dziedziczone,

⁶ J. Helios, W. Jedlecka, Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2017.

tn. przeniesione na dzieci osoby krzywdzonej w przyszłości. Mając na uwadze szeroko dostępną wiedzę o następstwach stosowania przemocy wobec dzieci, szczególnie niepokojące jest to, że część społeczeństwa nadal aprobuje stosowanie kar cielesnych w procesie wychowania. Z Raportu Rzecznika Praw Dziecka z 2017 roku wynika, że połowa Polaków (52%) uważa, iż są sytuacje kiedy dziecko należy ukarać kłapsem, a zdecydowani przeciwnicy takich zachowań stanowią jedynie 21% społeczeństwa.

Z „Ogólnopolskiej diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie” z 2019 roku wynika fakt, że zwiększa się świadomość Polaków na temat zjawiska przemocy w rodzinie. Badanie pokazało, że około 85-90% Polaków identyfikuje różne sytuacje, które świadczą o występowaniu przemocy jako nieakceptowalne. Jednak nadal około 10% dorosłych uznaje zachowania przemocowe za normalne. Ponadto zdaniem 72% respondentów prawo w Polsce w niedostatecznym stopniu chroni osoby doznające przemocy w rodzinie.

W 2019 roku na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (obecnie Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej), przeprowadzone zostało „Badanie skuteczności pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie”. Biorący w nim udział specjaliści z zakresu wsparcia osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy oraz same osoby jej doznające pozytywnie opowiedziały się za krajowym systemem wsparcia. Szczególną rolę w pracy zespołów interdyscyplinarnych i innych jednostek pełni procedura „Niebieskie Karty”, którą stosuje się w przypadku 90% osób doznających przemocy w rodzinie lub które objęte są pomocą jakichkolwiek służb, instytucji lub organizacji.

UZASADNIENIE WPROWADZENIA PROGRAMU

Zgodnie z treścią art. 6 ustawy 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249) do zadań własnych gminy należy *opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie*. Program ma istotne znaczenie dla realizacji celów polityki społecznej w skali lokalnej. Kolejne obowiązki przypisane gminie przez ustawodawcę to:

- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu kompetencji opiekuńczych i wychowawczych rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Redakcja niniejszego dokumentu stanowi wypełnienie jednego ze wskazań ustawy, pozwala jednocześnie na dokonanie szczegółowej analizy problemu oraz prezentuje konkretne metody przeciwdziałania przemocy występującej w społeczności lokalnej, jaką tworzą na co dzień mieszkańcy gminy Michałowo. **Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028** jest kontynuacją działań podejmowanych w ramach realizacji wcześniejszego dokumentu. Istotnym elementem Programu jest zatem dalsze wprowadzanie w życie działań mających na celu z jednej strony podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie oraz promowanie metod wychowawczych bez używania przemocy, a z drugiej strony zapewnienie ochrony i udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, a także upowszechnianie informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie.

PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA PROGRAMU

Poniżej wymieniono podstawowe akty prawne, które uwzględniają temat przeciwdziałania przemocy i regulują postępowanie różnych podmiotów w stosunku do osób doświadczających oraz stosujących przemoc w rodzinie. Stanowią one również fundament prawny dla zapisów **Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028**.

Program będzie realizowany w oparciu o następujące dokumenty normujące problematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,

- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji,
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny,
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego.

Ponadto Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028 jest spójny z:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2022, którego celem głównym jest *zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce.*
- Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Michałowo na lata 2016-2024.
- Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w gminie Michałowo na lata 2022-2025 wraz z diagnozą problemów społecznych.

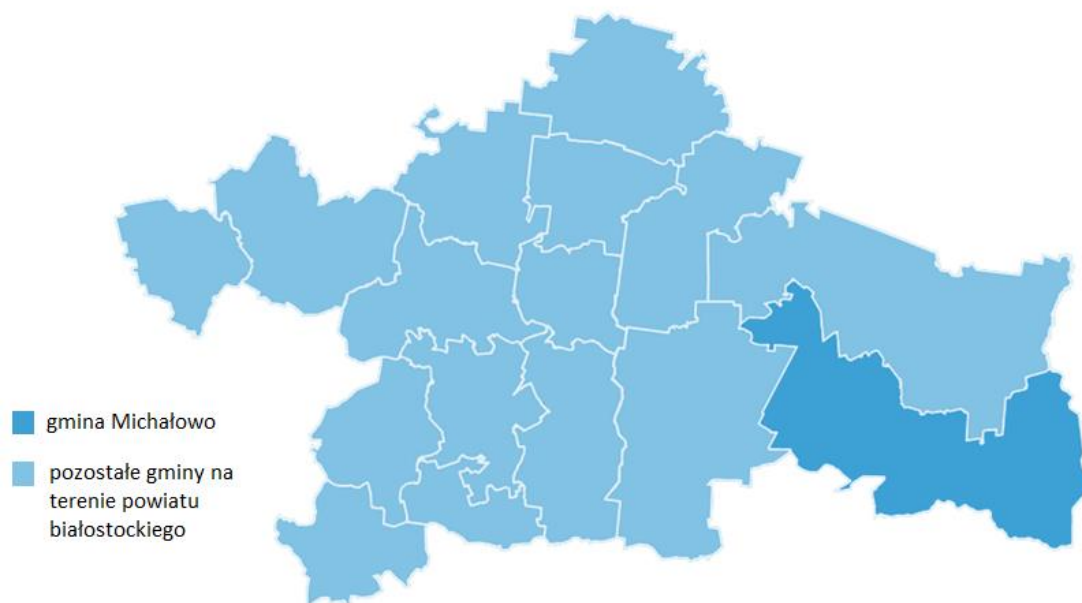
Niniejszy dokument został opracowany na podstawie materiałów, sprawozdań i danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie.

CHARAKTERYSTYKA GMINY MICHAŁOWO

Michałowo jest gminą miejsko-wiejską położoną w województwie podlaskim, w powiecie białostockim. Graniczy ona z 4 gminami – Gródek oraz Zabłudów w powiecie białostockim, Narew i Narewka w powiecie hajnowskim, a także dzieli granicę z Białorusią. Siedzibą administracyjną Gminy jest miasto Michałowo, które współtworzy ją wraz z 19 sołectwami. Jej obszar obejmuje powierzchnię 409,19 km², czyli około 13,71% terenu całego powiatu. Charakterystyka obszaru gminy Michałowo sprzyja rozwojowi rolnictwa, ponieważ 48% terenu zajmują użytki rolne, z kolei 37% to lasy.

Rysunek 1. Położenie gminy Michałowo na mapie powiatu białostockiego

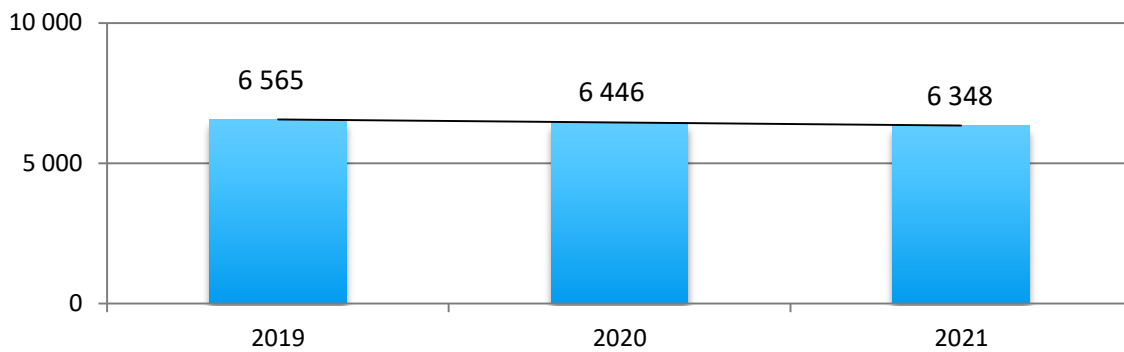

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://pl.wikipedia.org/>

Obraz aktualnego stanu społeczeństwa jest możliwy do przedstawienia między innymi dzięki analizie struktury demograficznej. Gminę Michałowo zamieszkuje 6 348 osób (stan na 31.12.2021 roku). Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba mieszkańców uległa zmniejszeniu. W 2021 roku w stosunku do 2019 roku widoczny jest spadek o 3%.

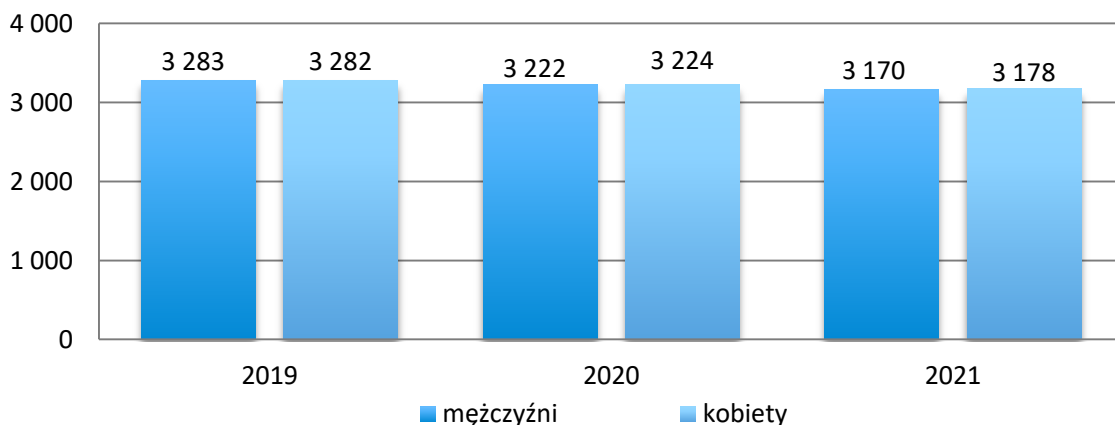
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Michałowo w latach 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Liczba mężczyzn zamieszkujących gminę Michałowo była w 2021 roku mniejsza od liczby kobiet – stanowiły one 51,1% ogólnej liczby ludności (3 178 kobiet), natomiast mężczyźni 49,9% (3 170 mężczyzn). Współczynnik feminizacji w 2021 roku w Gminie wynosił 100, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypadało 100 kobiet.

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Michałowo na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kolejną analizowaną kwestią jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W gminie Michałowo w 2021 roku przyrost naturalny był ujemny i wynosił -111 (stan na koniec 2021 roku), co odpowiadało przyrostowi naturalnemu -17,35 na 1000 mieszkańców. W latach 2020-2021 przyrost naturalny w Gminie utrzymywał się na takim samym poziomie, tj. -111, co oznacza spadek w stosunku do 2019 roku o 30.

Tabela 1. Przyrost naturalny w gminie Michałowo na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021
urodzenia żywe	43	40	34
zgony	124	151	145
przyrost naturalny	-81	-111	-111

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w gminie Michałowo według ekonomicznych grup wieku w 2021 roku przedstawiała się następująco:

- 14,6% mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym – do 17 roku życia;
- 57,7% mieszkańców było w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia;
- 27,7% mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym – 65 lat i więcej dla mężczyzn, 60 lat i więcej dla kobiet.

Poniższa tabela prezentuje ekonomiczne grupy wiekowe w gminie Michałowo. Na przestrzeni lat 2019-2021 dostrzegalny jest wzrost udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności, z kolei odsetek osób w wieku produkcyjnym ulega spadkowi. W przypadku udziału osób w wieku poprodukcyjnym dostrzegalne są niewielkie wahania. Udział osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych w Gminie prezentuje się na zróżnicowanym poziomie w odniesieniu do wskaźników w całym kraju. W Polsce jest to 18,2% osób w wieku przedprodukcyjnym, 59,2% w wieku produkcyjnym oraz 22,6% w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 2. Udział ludności gminy Michałowo według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2019-2021 (w procentach)

wyszczególnienie	2019	2020	2021
wiek przedprodukcyjny	14,2	14,2	14,6
wiek produkcyjny	58,2	57,9	57,7
wiek poprodukcyjny	27,6	27,9	27,7

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Działalność kulturalna w Gminie realizowana jest w głównej mierze przez **Gminny Ośrodek Kultury w Michałowie**, który jest samorządową instytucją kultury, służącą rozwojowi i zaspokajaniu potrzeb kulturalnych mieszkańców. Placówka animuje czas wolny lokalnej społeczności organizując m.in. imprezy kulturalne, skierowane zarówno do dzieci i młodzieży, jak i do dorosłych mieszkańców Gminy.

Zadania w zakresie zaspokajania i rozwijania potrzeb czytelniczych, oświatowych, kulturalnych i informacyjnych prowadzi **Gminna Biblioteka w Michałowie**, zarządzana przez Fundację Mała Ojczyzna. Placówka poza swoją podstawową działalnością, angażuje się również w różnego rodzaju inicjatywy kulturalne organizowane na terenie Gminy, we współpracy z innymi podmiotami.

Zadania w zakresie sportu na terenie Miasta realizuje **Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Michałowie**, w skład którego wchodzi pływalnia „Na Fali”. Jego głównym celem jest samodzielne organizowanie wydarzeń kulturalnych oraz kulturalno-sportowych oraz wspieranie inicjatyw społeczności lokalnej.

Baza oświatowa w gminie Michałowo składa się z następujących placówek:

- Gminne Przedszkole w Michałowie,
- Szkoła Podstawowa im. Władysława Syrokomli w Michałowie,
- Liceum Ogólnokształcące w Michałowie,
- Technikum w Michałowie,
- Szkoła Policealna w Michałowie,
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Michałowie.

Opiekę nad dziećmi do 3 roku życia sprawuje **Niepubliczny Żłobek i Przedszkole „Michałkowo”**.

ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY MICHAŁOWO

Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w gminie Michałowo zajmuje się **Zespół Interdyscyplinarny w Michałowie**, który tworzy Burmistrz Gminy powołując do niego przedstawicieli: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi także przedstawiciele sektora pozarządowego. Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249):

1. Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
2. Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 i 5 oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:
  - 1) diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
  - 2) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
  - 3) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
  - 4) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
  - 5) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Dane na temat zasobów instytucjonalnych umożliwiających realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028 wraz z obszarami ich działania przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 3. Dane na temat zasobów instytucjonalnych umożliwiających realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie wraz z obszarami ich działania

Instytucja	Obszar działania
Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Wczesna diagnoza, • poradnictwo, • udzielanie wsparcia finansowego i rzeczowego, • dystrybucja ulotek edukacyjno-informacyjnych, • organizowanie pomocy psychologicznej dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, • prowadzenie lokalnych kampanii edukacyjnych, • udział w ogólnopolskich kampaniach społecznych związanych z profilaktyką przemocy i uzależnień, • obsługa organizacyjno-techniczna Zespołu Interdyscyplinarnego w Michałowie, • uczestnictwo w realizacji procedury „Niebieskie Karty”.
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja działań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.
placówki oświatowe	<ul style="list-style-type: none"> • Wczesna diagnoza, • uczestnictwo w realizacji procedury „Niebieskie Karty”, • realizacja projektów profilaktycznych podejmujących problematykę przemocy, • udział w kampaniach edukacyjno-informacyjnych.
Posterunek Policji	<ul style="list-style-type: none"> • Uczestnictwo w realizacji procedury „Niebieskie Karty”, • podejmowanie interwencji w przypadku naruszenia przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
placówki ochrony zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> • Wczesna diagnoza, • przekazywanie informacji na temat różnych form pomocy, • uczestnictwo w realizacji procedury „Niebieskie Karty”.

Zespół Interdyscyplinarny	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnozowanie problemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, • inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą w rodzinie, • rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym, • inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc, • opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, • monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy, • dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań, • realizacja procedury „Niebieskie Karty”.
---------------------------	---

Źródło: opracowanie własne

Kluczowym zasobem gminy Michałowo w zakresie wsparcia osób doznających lub stosujących przemoc jest **Punkt Konsultacyjny**, który oferuje pomoc i wsparcie w formie porad i konsultacji indywidualnych, szczególnie dotyczących problemów uzależnienia od alkoholu oraz innych form uzależnienia, współuzależnienia, konfliktów i przemocy w rodzinie. Ponadto, osoby zmagające się z problemem przemocy w rodzinie mogą skorzystać ze wsparcia psychologicznego, udzielanego w siedzibie MGOPS przez **psychologa**.

Można wyróżnić także podmioty będące pomocne w rozwiązywaniu problemów dotyczących przemocy, szczególnie w zakresie prowadzenia działalności profilaktycznej, takie jak:

- instytucje kulturalno-rekreacyjne,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Białymstoku,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białymstoku,
- samopomocowe grupy wsparcia dla osób uzależnionych,
- placówki ochrony zdrowia,
- placówki oświatowe,

- instytucje kościelne,
- lokalne organizacje pozarządowe.

ZASOBY LUDZKIE:

Zespół Interdyscyplinarny w Michałowie w zakresie realizacji **Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028** współpracuje z osobami zawodowo zajmującymi się problemem przemocy w rodzinie na szczeblu gminnym oraz powiatowym, do których należą m.in.:

- pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie,
- psychologzy, psychoterapeuci i pedagodzy,
- funkcjonariusze Policji,
- kuratorzy społeczni oraz zawodowi,
- pracownicy socjalni,
- prawnicy,
- pracownicy ochrony zdrowia,
- członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

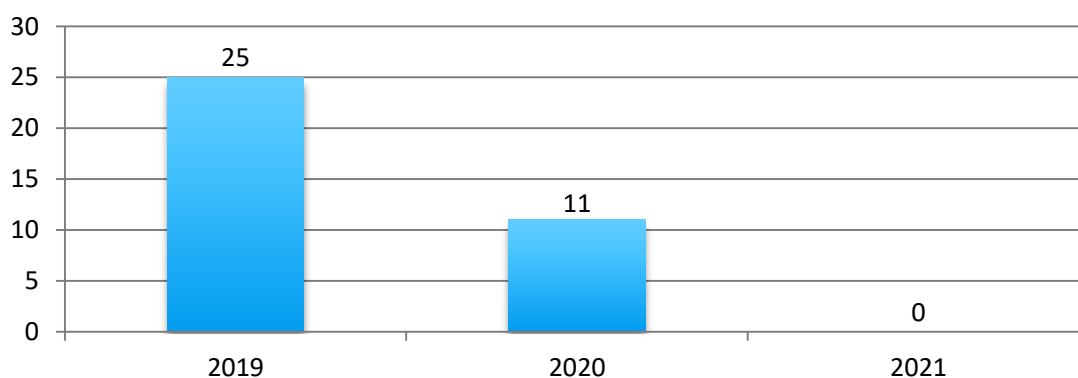

DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE GMINY MICHAŁOWO

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH

W 2021 roku w gminie Michałowo z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu przemocy w rodzinie nie skorzystała żadna rodzina zamieszkująca teren Gminy. Liczba rodzin na przestrzeni ostatnich lat ulegała regularnemu spadkowi.

Wykres 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy MGOPS z powodu przemocy w rodzinie na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019, 2020 i 2021 rok

W 2021 roku liczba członków rodzin objętych pomocą grup roboczych wyniosła łącznie 56. W porównaniu do lat poprzednich można zauważyć regularny spadek liczby osób objętych wsparciem grup roboczych w związku z występowaniem problemu przemocy w rodzinie. W 2021 roku osobami doświadczającymi przemocy w gminie Michałowo były przede wszystkim kobiety (15 osób), jednakże odnotowanych zostało również 6 przypadków, gdzie ofiarą przemocy było dziecko oraz 4 przypadki kiedy osobą doświadczającą przemocy był mężczyzna.

Tabela 4. Liczba osób objętych wsparciem grup roboczych na przestrzeni lat 2019-2021

wyszczególnienie	2019	2020	2021 ⁷
liczba osób ogółem	105	61	56
liczba dzieci	33	13	6
liczba kobiet	33	20	15
liczba mężczyzn	39	28	4

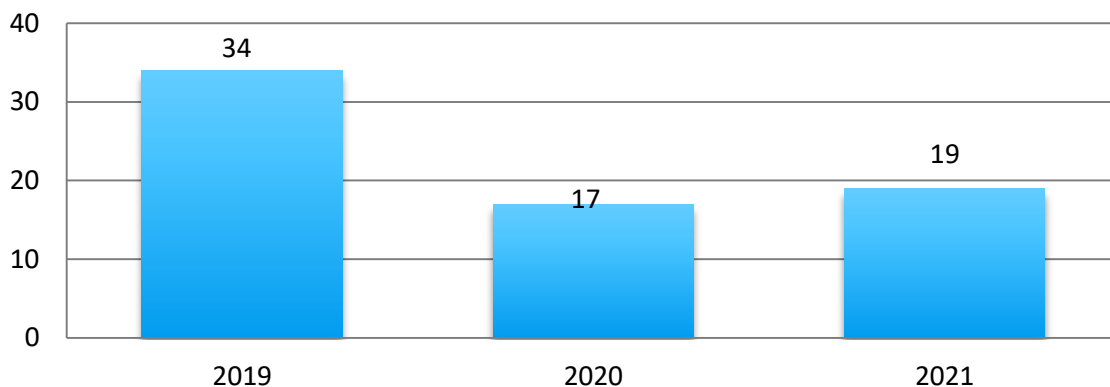
Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie w roku 2019, 2020 i 2021

⁷ Liczba dzieci, kobiet i mężczyzn objętych w 2021 roku wsparciem grup roboczych, dotyczy osób doświadczających przemocy.

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” w przypadku powzięcia w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie. Na przestrzeni ostatnich lat liczba podjętych procedur „Niebieskie Karty” ulegała wahaniom – w 2019 roku były to 34 wszczęte procedury, w 2020 roku – 17, natomiast w 2021 roku – 19. Jak wynika z przekazanych danych, w 2021 roku 17 procedur zostało wszczętych przez Policję, natomiast 2 przez MGOPS w Michałowie.

Wykres 4. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2019-2021

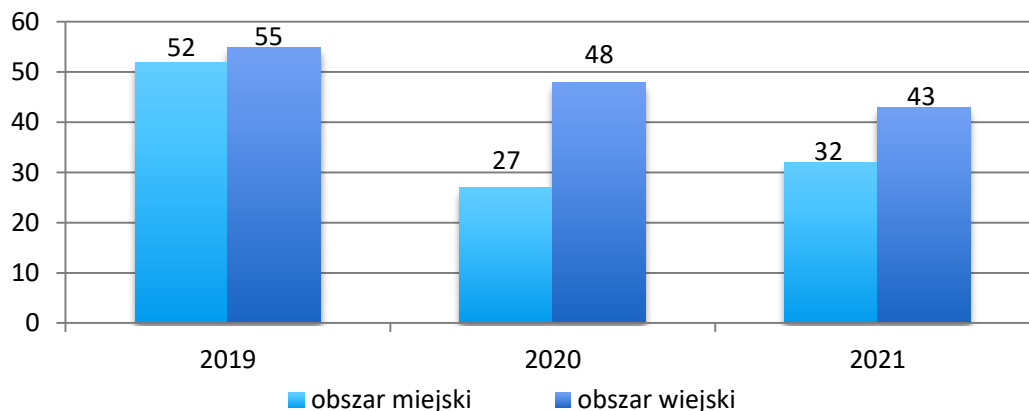
Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie w roku 2019, 2020 i 2021

Rozwiązywanie problemu przemocy w rodzinie wymaga współpracy interdyscyplinarnej, wobec tego znaczny udział w realizowaniu tego zadania mają funkcjonariusze Policji biorący m.in. udział w procedurze „Niebieskie Karty”, a także podejmujący interwencje w przypadku zaistnienia podejrzenia o stosowaniu przemocy w rodzinie. Jak wynika z danych przekazanych przez Komisariat Policji w Zabłudowie, na

przestrzeni lat 2019-2021 systematycznie malała liczba interwencji podejmowanych przez funkcjonariuszy Policji w związku z przemocą w rodzinie na terenach wiejskich gminy Michałowo. Wartość spadkowa w 2021 roku ukształtowała się na poziomie 22%. W przypadku obszaru miejskiego dostrzegalne są wahania w tym zakresie – spadek w 2020 roku a następnie wzrost w 2021 roku.

Wykres 5. Liczba interwencji Policji w związku z przemocą w rodzinie na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: dane przekazane przez Komisariat Policji w Zabłudowie

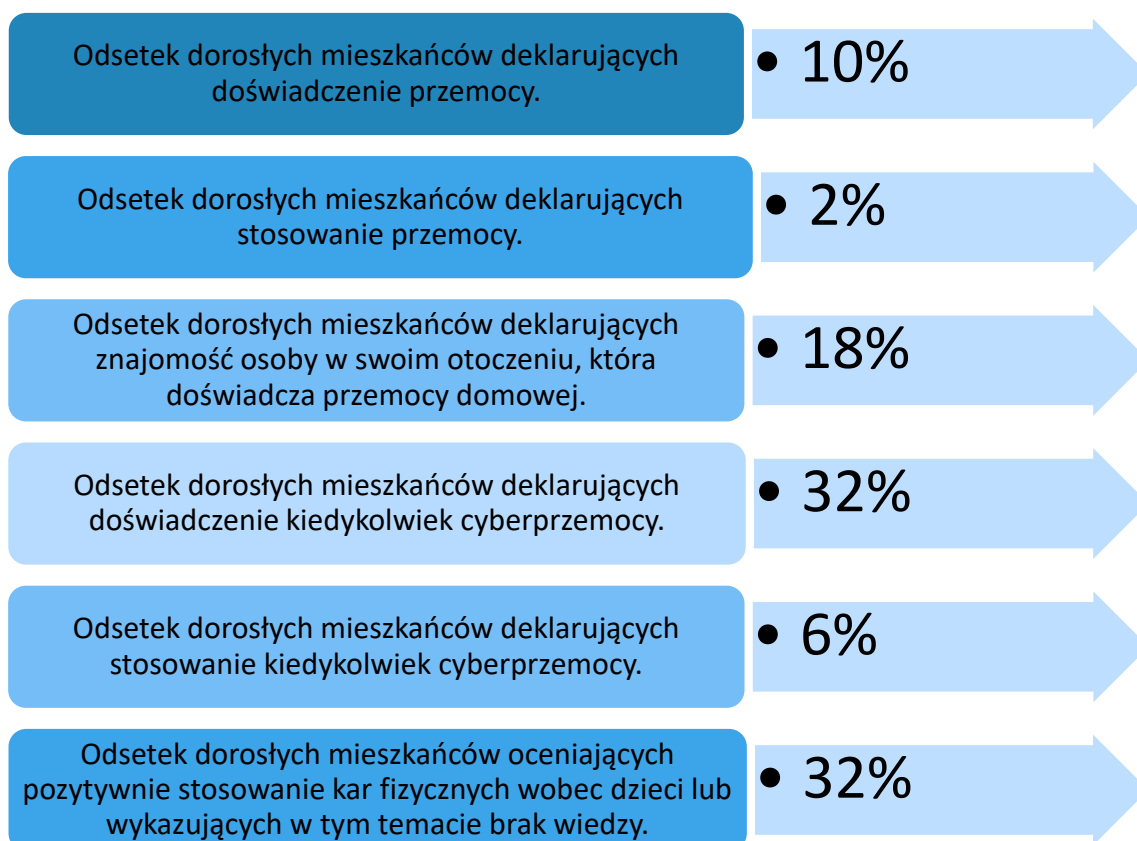
Osoby doświadczające przemocy domowej mogą skorzystać z **darmowego poradnictwa psychologicznego, socjalnego, prawnego oraz pedagogicznego.**

ANALIZA BADAŃ SPOŁECZNYCH

W 2022 roku na terenie gminy Michałowo przeprowadzone zostały badania społeczne mające na celu identyfikację występujących wśród mieszkańców problemów społecznych. Wyniki przedstawione poniżej dotyczą kwestii związanych z przemocą domową, rówieśniczą oraz cyberprzemocą, w opinii dorosłych mieszkańców oraz uczniów. W badaniu wzięło udział 50 dorosłych mieszkańców Gminy, a także 50 uczniów klas V-VIII szkół podstawowych.

PROBLEM PRZEMOCY WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

Źródło: *Diagnoza problemów społecznych na terenie gminy Michałowo.*

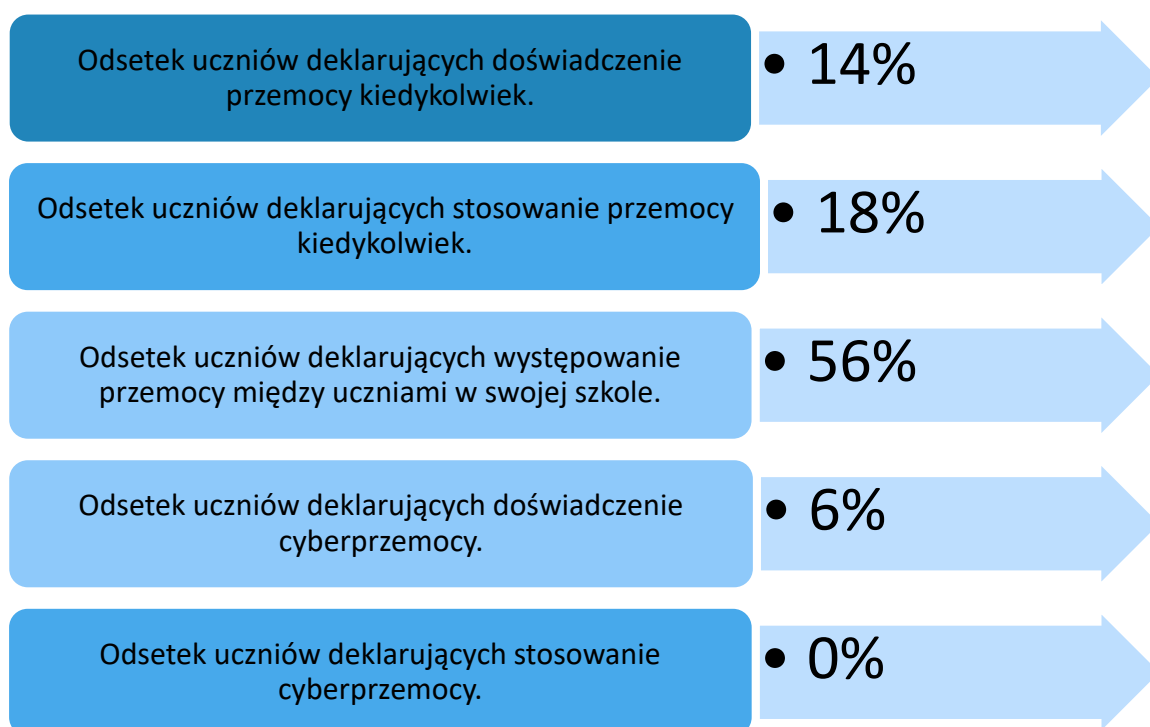
Z przeprowadzonej diagnozy problemu przemocy wśród dorosłych mieszkańców gminy Michałowo wynika, iż:

- co dziesiąty badany dorosły mieszkaniec deklaruje doświadczenie kiedykolwiek przemocy;
- zdecydowana większość respondentów doświadczających przemocy stwierdziła, że doznała przemocy psychicznej w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem, na drugim miejscu znalazło się zaniedbanie (60%), a na trzecim – przemoc fizyczna i ekonomiczna (po 40%);
- znajomość osoby w swoim otoczeniu, która doświadcza przemocy domowej zadeklarował niemal co piąty ankietowany (18%), z kolei co trzeci potrafił udzielić jednoznacznej odpowiedzi;
- tylko 2% badanych dorosłych mieszkańców Gminy przyznało, że stosowało przemoc w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem;

- 2% ankietowanych wykazuje pozytywny stosunek w zakresie stosowania kar fizycznych wobec dzieci jako metody wychowawczej, z kolei aż 30% nie posiada wiedzy o zasadności ich stosowania;
- doświadczenie cyberprzemocy kiedykolwiek zadeklarował aż co trzeci respondent (32%), w tym najczęściej wskazywano na wyłudzenie pieniędzy (16%) i wyzywanie (14%);
- do zastosowania cyberprzemocy przyznał się znacznie mniejszy odsetek badanych – 6%.

PROBLEM PRZEMOCY WŚRÓD UCZNIÓW

Źródło: Diagnoza problemów społecznych na terenie gminy Michałowo.

Z przeprowadzonej diagnozy problemu przemocy wśród uczniów z gminy Michałowo wynika, iż:

- 14% badanych uczniów zadeklarowało doświadczenie przemocy kiedykolwiek;
- najczęściej uczniowie doświadczali jej ze strony rówieśników (57% spośród osób deklaruujących doświadczenie przemocy);
- na występowanie w swojej szkole zjawiska przemocy rówieśniczej wskazała ponad połowa młodych ankietowanych (56%);
- stosowanie przemocy zadeklarowało 18% dzieci i młodzieży szkolnej z terenu Gminy;
- najczęściej doświadczaną kiedykolwiek formą przemocy wśród uczniów jest przemoc psychiczna (71%), natomiast stosowaną – przemoc fizyczna (63%);
- doświadczenie cyberprzemocy zadeklarowało tylko 6% uczniów, z kolei żaden z nich jej nie stosował.

CELE, ZADANIA I REALIZATORZY PROGRAMU

Celem głównym Programu jest:

Ograniczenie skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Michałowo, poprzez zapewnienie bezpieczeństwa i wsparcia osobom doświadczającym przemocy oraz prowadzenie skutecznego oddziaływania na osoby ją stosujące.

Cel będzie realizowany w następujących obszarach:

- I. Rozwijanie lokalnego systemu profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- II. Zwiększenie skuteczności wsparcia rodzin i osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz zapewnienie im bezpieczeństwa.
- III. Prowadzenie efektywnych działań skierowanych na sprawców przemocy w rodzinie.
- IV. Podnoszenie kompetencji osób realizujących zadania związane z przemocą w rodzinie oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

Cele szczegółowe Programu postawione na podstawie zidentyfikowanych problemów:

I. Rozwijanie lokalnego systemu profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Lp.	Zadanie	Wskaźnik	Realizatorzy i podmioty współpracujące
1.	Prowadzenie działań informacyjnych na temat miejsc/osób udzielających pomocy i wsparcia w przypadku doświadczenia lub stosowania przemocy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba rozpowszechnionych informacji. 	ZI, UM, PP, PK, GKRPA, MGOPS, NGO, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.
2.	Udział w ogólnopolskich kampaniach na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz organizacja lokalnych kampanii społecznych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych kampanii na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Liczba uczestników. 	ZI, UM, PP, PK, GKRPA, MGOPS, NGO, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.
3.	Edukacja mieszkańców w zakresie skutecznych sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach i rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba działań podjętych w ramach edukacji. Szacunkowa liczba odbiorców. 	ZI, UM, MGOPS, GKRPA, NGO, placówki oświatowe.
4.	Edukacja na temat przemocy w rodzinie oraz związanych z nią innych problemów jak uzależnienia poprzez: ulotki, plakaty, pogadanki, informacje w mediach lokalnych, organizacjach kościelnych itd.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba rozpowszechnionych ulotek, plakatów, broszur. Liczba informacji w mediach lokalnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 	ZI, UM, PP, GKRPA, MGOPS, NGO, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, MOSiR, GOK, GB.
5.	Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie typów i form przemocy oraz zagrożeń wynikających z przemocy w rodzinie i w szkole.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych programów/warsztatów. Szacunkowa liczba odbiorców programów/warsztatów. 	ZI, UM, PP, GKRPA, MGOPS, NGO, placówki oświatowe, MOSiR, GOK, GB.
6.	Realizacja warsztatów psychospołecznych dla dzieci i młodzieży w zakresie psychologii konfliktów, sposobów radzenia sobie ze stresem i agresją.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych działań. Szacunkowa liczba odbiorców działań. 	ZI, UM, PP, GKRPA, MGOPS, NGO, placówki oświatowe, MOSiR, GOK, GB.

7.	Przeprowadzanie akcji profilaktycznych mających na celu podnoszenie wrażliwości społecznej na kwestie przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych akcji profilaktycznych. 	ZI, UM, PP, GMRPA, MGOPS, NGO, placówki oświatowe, MOSiR, GOK, GB.
8.	Przeprowadzanie działań edukacyjnych mających na celu wskazanie prawidłowych reakcji w przypadku zaobserwowania przemocy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych działań. 	ZI, UM, PP, GKRPA, MGOPS, NGO, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.
9.	Organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba możliwych form spędzania czasu wolnego. Liczba uczestników organizowanych zajęć. 	UM, GKRPA, MGOPS, NGO, placówki oświatowe, MOSiR, GOK, GB.
10.	Realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych dla rodzin w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych oraz podnoszących ich kompetencje opiekuńczo-wychowawcze.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych programów. Szacunkowa liczba odbiorców programów. 	ZI, PP, UM, GKRPA, MGOPS, NGO, placówki oświatowe, PCPR, PPP.
11.	Diagnozowanie i stałe monitorowanie problemu przemocy na terenie Gminy poprzez przeprowadzenie badań społecznych wśród dorosłych mieszkańców i uczniów szkół.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych badaniem w ramach diagnozy problemu przemocy. 	MGOPS, UM, PP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.

1. Podniesienie świadomości społecznej związanej ze zjawiskiem przemocy w rodzinie oraz stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci.
2. Zwiększenie działań edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie zjawiska przemocy, w tym przemocy rówieśniczej i cyberprzemocy.
3. Pobudzanie społecznej odpowiedzialności i wrażliwości wśród mieszkańców wobec zjawiska przemocy domowej.
4. Zwiększenie wiedzy mieszkańców na temat możliwości uzyskania wsparcia na terenie Gminy, w przypadku doświadczania problemu przemocy domowej.

II. Zwiększenie skuteczności wsparcia rodzin i osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz zapewnienie im bezpieczeństwa.

1. Udzielanie pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności do specjalistycznego wsparcia na obszarze Gminy.
2. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
3. Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Lp.	Zadanie	Wskaźnik	Realizatorzy i podmioty współpracujące
1.	Zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób, które skorzystały ze schronienia. 	ZI, MGOPS, UM, PCPR.
2.	Zapewnienie osobom doświadczającym przemocy dostępu do bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie: poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, interwencji kryzysowej oraz pomocy medycznej.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba udzielonych porad osobom doświadczającym przemocy. • Liczba osób, które skorzystały z pomocy w formie bezpłatnego poradnictwa. • Liczba instytucji zapewniających bezpłatny dostęp do poradnictwa. 	ZI, GKRPA, MGOPS, UM, PK, NGO, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.
3.	Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom dotkniętym przemocą.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba rodzin otrzymujących pomoc finansową i rzeczową z powodu problemu przemocy. 	MGOPS.
4.	Udzielanie rodzinom doświadczającym przemocy pomocy, poprzez realizację procedury „Niebieskie Karty”.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba rozpoczętych procedur. • Liczba rodzin objętych procedurą. • Liczba zakończonych procedur. 	ZI, GKRPA, MGOPS, PP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.
5.	Tworzenie i rozwój organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba podjętych działań w kierunku tworzenia i rozwoju organizacji pozarządowych. 	ZI, GKRPA, UM, MGOPS, PP, NGO.

6.	Wsparcie rodzin, w których występuje problem przemocy, poprzez prowadzenie pracy socjalnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba rodzin, którym udzielono pomocy w postaci pracy socjalnej. 	MGOPS.
7.	Objęcie rodzin, w których występują problemy opiekuńczo-wychowawcze wsparciem asystenta rodziny w celu niedopuszczenia do pojawienia się zachowań przemocowych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny. 	MGOPS, PPP, PCPR.
8.	Umieszczanie dzieci doznających przemocy w rodzinie w pieczy zastępczej oraz zabezpieczenie środków na ich pobyt.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. 	MGOPS, ZI, PCPR, GKRPA, PP, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.
9.	Kontynuowanie działalności Punktu Konsultacyjnego w zakresie wsparcia osób doświadczających przemocy, ich rodzin oraz osób stosujących przemoc domową.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych wsparciem Punktu Konsultacyjnego. 	PK, UM, GKRPA.

III. Prowadzenie efektywnych działań skierowanych na sprawców przemocy w rodzinie.

- Zwiększenie dostępności do miejsc i form wsparcia dla osób stosujących przemoc w rodzinie oraz podniesienie ich jakości.
- Podejmowanie skutecznych interwencji w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.
- Wdrażanie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, dążących do zmiany ich zachowania i postaw.

Lp.	Zadanie	Wskaźnik	Realizatorzy i podmioty współpracujące
1.	Motywowanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób biorących udział w programie. Liczba osób motywowanych do udziału w programach. 	ZI, GKRPA, MGOPS.

<p>2. Motywowanie do udziału w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób biorących udział w programie. • Liczba osób motywowanych do udziału w programach. 	<p>ZI, GKRPA, MGOPS.</p>
<p>3. Badanie efektywności lokalnych działań podejmowanych wobec osób stosujących przemoc w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba ewaluacji podejmowanych działań w stosunku do osób stosujących przemoc w ramach Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. 	<p>ZI, GKRPA, MGOPS, PCPR, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.</p>
<p>4. Izolowanie sprawców przemocy poprzez uniemożliwienie im korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakaz zbliżania się do mieszkania oraz jego otoczenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba interwencji związanych z usunięciem sprawcy przemocy z miejsca zamieszkania. 	<p>ZI, GKRPA, MGOPS, PP.</p>

IV. Podnoszenie kompetencji osób realizujących zadania związane z przemocą w rodzinie oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

1. Zwiększenie kompetencji zawodowych osób zaangażowanych w działania na rzecz zmniejszenia skali przemocy w rodzinie w Gminie.
2. Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej podmiotów realizujących działania w zakresie wsparcia rodzin z problemem przemocy.
3. Monitorowanie skuteczności lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wdrażanie zmian w odpowiedzi na zidentyfikowane problemy.

Lp.	Zadanie	Wskaźnik	Realizatorzy i podmioty współpracujące
1.	Przeprowadzenie szkoleń, seminarium, konferencji dla kadry zajmującej się działaniami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu o potrzeby szkoleniowe uczestników.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych szkoleń, konferencji. Liczba osób uczestnicząca w szkoleniach, konferencjach. 	ZI, GKRPA, MGOPS, UM, PK, PP, placówki ochrony zdrowia, placówki oświatowe.
2.	Kierowanie osób zaangażowanych w działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i finansowanie ich uczestnictwa w szkoleniach, konferencjach i wizytach studyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba szkoleń/konferencji/wizyt studyjnych, w których uczestniczyli przedstawiciele Gminy. Liczba osób uczestniczących w szkoleniach/konferencjach/wizytach studyjnych. 	ZI, GKRPA, MGOPS, UM, PP, PK, placówki ochrony zdrowia, placówki oświatowe.
3.	Prowadzenie superwizji dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przeprowadzonych superwizji. Liczba uczestników superwizji. 	ZI, MGOPS, GKRPA, PK, PP, placówki ochrony zdrowia, PCPR.
4.	Monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych procedur „Niebieskie Karty”. Liczba rodzin, w których ustała przemoc po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”. 	ZI, GKRPA, MGOPS, PP, placówki ochrony zdrowia, placówki oświatowe.
5.	Prowadzenie zewnętrznego coachingu/doradztwa dla kadry zajmującej się działaniami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w celu zapobieżenia wypaleniu zawodowemu.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych wsparciem coachingowym/doradztwem. 	ZI, PK, GKRPA, MGOPS, PCPR.

ADRESACI PROGRAMU

Program skierowany jest do:

- wszystkich mieszkańców gminy Michałowo,
- osób, które dotknięte zostały przemocą w rodzinie,
- osób, które stosują przemoc w rodzinie,
- świadków przemocy w rodzinie,
- osób zawodowo zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

- Podniesienie świadomości mieszkańców w obszarze przemocy w rodzinie, w tym konsekwencji stosowania kar fizycznych w procesie wychowania.
- Podniesienie kompetencji zawodowych osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Zmniejszenie liczby osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie dotkniętych problemem wypalenia zawodowego.
- Zmniejszenie liczby osób i rodzin dotkniętych przemocą.
- Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
- Budowa spójnego systemu działań w zakresie pomocy osobom i rodzinom dotkniętym przemocą przez instytucje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zasady realizowania Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028

W zakresie udzielania pomocy osobom doznającym przemocy, stosującym przemoc oraz w celu podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, niniejszy dokument oparty został na zasadach:

- **wzajemnej współpracy i współdziałania** organów władzy publicznej, organizacji pozarządowych i kościołów oraz związków wyznaniowych (zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej), a także innych organizacji, środowisk i osób fizycznych uprawnionych lub zobowiązanych do inicjowania

i realizacji zadań związanych pośrednio lub bezpośrednio z przeciwdziałaniem występowania przemocy i jej negatywnych następstw;

- **jawności działań** organów władzy publicznej oraz podmiotów realizujących zadania publiczne w zakresie przeciwdziałania przemocy z poszanowaniem godności osoby;
- **szczególnej ochrony dzieci**, z zachowaniem ich prawa do wychowania się w rodzinie, poprzez udzielenie rodzinie szczególnego wsparcia w dążeniu do poprawy jej funkcjonowania.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Zadania realizowane w ramach **Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028** finansowane będą z budżetu Gminy Michałowo oraz ze środków pozyskanych z innych źródeł.

EWALUACJA I MONITORING PROGRAMU

Celem ewaluacji jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów i rezultatów. Wyniki ewaluacji okresowej służą również ewentualnym modyfikacjom dokumentów programowych, a dostarczone za jej sprawą informacje powinny być wykorzystane przy przygotowaniu Programu w następnym okresie programowania.

Cele badawcze ewaluacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie powinny opierać się na:

- ocenie procesu realizacji działań i osiągniętych efektów Programu,
- ocenie wdrażania i zarządzania Programem, w tym współpracy interdyscyplinarnej,
- opracowaniu rekomendacji do stworzenia kontynuacji Programu.

W ramach ewaluacji należy przyjąć zasadę triangulacji technik badawczych poprzez zróżnicowane metody pomiaru, tj.:

- analizę dokumentów,
- badanie ankietowe adresatów Programu,
- badanie poprzez zogniskowany wywiad grupowy realizatorów Programu.

Przyjęte kryteria ewaluacji Programu to:

- a) Kryterium skuteczności** (plan a wykonanie) – rozumiane jako stopień realizacji zaplanowanych celów i efektów Programu. Ocena pod kątem kryterium skuteczności skupi się głównie na ocenie wdrożenia działań w stosunku do założonego planu i osiągnięcia wskaźników rezultatów.
- b) Kryterium efektywności** – ocena sprawności wdrażania i prawidłowości zarządzania Programem, w tym pod kątem zgodności z harmonogramem, ewentualnych trudności w jego realizacji, przepływu informacji między realizatorami.
- c) Kryterium użyteczności** – ocena dopasowania założeń Programu do potrzeb jego odbiorców i realizatorów.
- d) Kryterium trafności** – rozumiane jako stopień, w jakim zaplanowane cele odpowiadają zidentyfikowanemu problemom.

WSKAŹNIKI MONITORINGOWE

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane rezultaty zadań, a także przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one szczegółowo przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring, jak i ewaluacja prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej przedstawione wskaźniki monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe oznaczają dane dla roku poprzedzającego wdrożenie Strategii, natomiast wartości docelowe wskazują pożądane liczby, oznaczające osiągnięcie poszczególnych celów.

Tabela 5. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów szczegółowych

Lp.	Obszar	Wskaźnik	Wartość bazowa (w 2021 roku)	Wartość docelowa (w 2028 roku)
1	Rozwijanie lokalnego systemu profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.	0	1
		Liczba działań profilaktycznych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	0	min. 6

2	Zwiększenie skuteczności wsparcia rodzin i osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz zapewnienie im bezpieczeństwa.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie.	0	do 10
		Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”.	19	do 30
		Liczba osób objętych wsparciem grup roboczych.	56	do 75
3	Prowadzenie efektywnych działań skierowanych na sprawców przemocy w rodzinie.	Liczba osób, które wzięły udział w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	b.d.	do 15
		Liczba grup samopomocowych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	0	1
		Liczba osób biorących udział w spotkaniach grupy samopomocowej dla osób stosujących przemoc.	0	powyżej 10
4	Podnoszenie kompetencji osób realizujących zadania związane z przemocą w rodzinie oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.	Liczba warsztatów/szkoleń/superwizji skierowanych do osób realizujących zadania związane z przemocą w rodzinie.	b.d.	powyżej 6

Proces wdrażania założonych w niniejszym Programie działań i celów oraz informacja o aktywności Zespołu Interdyscyplinarnego w danym roku, będą przedmiotem corocznych sprawozdań przedkładanych Burmistrzowi gminy Michałowo przez Kierownika Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Michałowie.

WNIOSKI I PODSUMOWANIE

Zjawisko przemocy w rodzinie jest problemem dotykającym rodziny na całym świecie. Zdiagnozowanie jego skali jest szczególnie trudne za sprawą czynników takich jak m.in. wstyd, ukrywanie aktów przemocy domowej przez rodziny oraz ich najbliższe środowisko, a także lęk. Tworzenie programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie ma na celu udzielanie kompleksowej pomocy osobom uwikłanym

w problem przemocy domowej, przez co rozumie się osoby doświadczające przemocy, jak i ją stosujące. Realizacja zadań w tym zakresie nie byłaby możliwa, gdyby nie zintegrowane działania wszystkich instytucji i specjalistów zaangażowanych w rozwiązywanie problemu przemocy w rodzinie. Innym czynnikiem mającym znaczący wpływ na ograniczanie skali zjawiska przemocy jest świadomość społeczna. W związku z tym edukacja społeczności z terenu gminy Michałowo stanowi szansę na zmniejszenie tolerancji dla przemocy. Należy również pamiętać, aby podejmowane działania interwencyjne wobec osób doświadczających jak i stosujących przemoc, nie ograniczały się wyłącznie do rozmowy z psychologiem, ale pociągały za sobą szereg działań długofalowych.

Cele i zadania zawarte w Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Michałowo na lata 2023-2028, realizowane w porozumieniu podmiotów funkcjonujących na terenie Gminy z najwyższą rzetelnością, powinny pociągać za sobą pozytywne skutki, w postaci rozwiniętego i efektywnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

SPIS RYSUNKÓW, TABEL I WYKRESÓW

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Położenie gminy Michałowo na mapie powiatu białostockiego 10

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Michałowo w latach 2019-2021..... 11

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Michałowo na przestrzeni lat 2019-2021 11

Wykres 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy MGOPS z powodu przemocy w rodzinie na przestrzeni lat 2019-2021..... 18

Wykres 4. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2019-2021..... 19

Wykres 5. Liczba interwencji Policji w związku z przemocą w rodzinie na przestrzeni lat 2019-2021 20

SPIS TABEL

Tabela 1. Przyrost naturalny w gminie Michałowo na przestrzeni lat 2019-2021..... 12

Tabela 2. Udział ludności gminy Michałowo według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2019-2021 (w procentach) 12

Tabela 3. Dane na temat zasobów instytucjonalnych umożliwiających realizację Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie wraz z obszarami ich działania 15

Tabela 4. Liczba osób objętych wsparciem grup roboczych na przestrzeni lat 2019-2021 18

Tabela 5. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów szczegółowych 32

Uzasadnienie

Konieczność opracowania Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie wynika wprost z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2021, poz. 1249).

Program ma stanowić podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które będą podejmowane w ramach gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dokument wyznacza cele i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do zniwelowania problemu przemocy w rodzinie w gminie oraz zminimalizować jego skutki.